

פנינים ומאמרים יקרים
מתורגמת רבינו הגה"ק רבי נתן געשטעטצער זצוק"ל

להזדרזת נתן

גלין צ"ד (שנה ב') ◊ פרשת כי תצא ◊ חודש אלול שנת תשפ"ג לפ"ק

תורת נתן פנינים על התורה מספרי "להזדרזת נתן"

הזה

ב'ימו ת'תן ש'קרו (פד, טו).
ראשי תיבות שב"ת. כן כתב
האריז"ל. וצריך ביאור.

ויש לפרש דהרי אמרו חז"ל (קידושין לט.) שכר מצוה
בהאי עלמא ליכא. אולם שבת הוא מעין עולם
הבא, וכאמרם (ברכות נו): שבת אחד מששים לעולם
הבא – ואמרו דוקא אחד מששים דאילו היה יותר
מששים, כי אז היה טעם עולם הבא בטל בששים
של עוה"ז, אבל מכיון שטעם עוה"ז ליכא אלא נ"ט,
ממילא טעם עולם הבא אינו בטל בשבת, דאיסור
אינו בטל אלא בששים של היתר וכתוס' חולין (צח).
ד"ה ואיבעיא – וכיון דשבת היא מעין עולם הבא
א"כ שייך בה קיבול שכר על המצוה, דדוקא בהאי
עלמא ליכא שכר. וזה נרמז בר"ת ב'ימו ת'תן ש'קרו
דהיינו דביום השבת איכא קבלת שכר על המצוות
גם בהאי עלמא.

ועוד י"ל, דהנה הא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא,
י"ל הטעם משום שכל הנאות עולם הזה אין בהן כדי
לשלם שכר מצוה אחת, ואם יקבל שכר מצוה בהאי
עלמא נמצא שלא קיבל שכרו משלם, ברם המענג
את השבת כהלכתו נותנין לו נחלה בלי מצרים (שבת
קיה). נמצא דשבת בכחה להשפיע שכר בלי גבול
ומיצרים, ולכן ביום השבת שפיר שייך לקבל שכר
מצוה גם בהאי עלמא.

ועוד יש לומר על פי מה שכתב הרמב"ם (סוף פ"ל מה'
שבת) שכל השומר שבת כהלכתה ומכבדה ומענגה
כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה,
יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר (ישעיה
נה, יז) אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ
והאכלתך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר עכ"ל,
ומבואר דאע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל
על שמירת שבת נותנים שכר גם בעולם הזה. וזה
נרמז בר"ת קרא ב'ימו תתן שכרו, שהוא ר"ת שבת,
דעל שמירת שבת נותנים שכר ב'ימו דהיינו בעולם
הזה. והיינו שאמרו דשבת היא מעין עולם הבא,
שנותן לו שכר גם בעוה"ז.

כשישיגוהו על הבנים
- יקבלו שכר שלא יהיה
כלל בן סורר ומורה

פי יקיה לאיש בן סורר ומורה (כא, יח). אמרו חז"ל
(סנהדרין עא.) בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות
ולמה נכתב בתורה אלא דרוש וקבל שכר.

וצ"ב שאם אין מציאות לבן סורר ומורה, א"כ מה
התועלת לדרוש בו ומה שייך קבלת שכר על לימוד
דבר שאין לו מציאות.

ונראה דהנה בבן סורר ומורה הקולר תלוי באביו ואמו
על שלא חנכוהו כהוגן, וכפירש"י ז"ל שעי" שנושא
אשה בשביית מלחמה סוף הוא ששונאה וסופו לגדל
בן סורר ומורה. ומהאי טעמא צריך שיאמרו אביו
ואמו בננו זה סורר ומורה, לומר כי מה שהוא סורר
ומורה מתייחס אל היותו בנם, כי הם אשמים בדבר.
אולם ע"י שכתבה תורה פרשת בן סורר ומורה, ומוזה
נדע עד היכן הדברים מגיעים אם לא משגיחים על
הבנים, וממילא לא יהיה בן סורר ומורה. וזו"ש בן
סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות אלא דרוש
וקבל שכר, ר"ל ע"י שתדרוש פרשה זו ותלמוד כי
ע"י שאין האב והאם משגיחים על בניהם יכול לגדל
בן סורר ומורה, ממילא יקבל שכר שבן סורר ומורה
לא יהיה כלל.

מדוע צריכים להזהיר שלא ישיב האבידה לרמאי
והיה עמך עד דרש אהיך אתו (כב, ג). פירש"י וכי תעלה
בלבבך שיתנהו לו קודם שידרשוהו אלא דרשוהו
שלא יהיה רמאי.

וצ"ב וכי תעלה על דעתך שיתנהו לרמאי. ונראה
דס"ד דלפעמים קשה עליו להחזיק את האבדה
בביתו כי לטרחה הוא לו, וע"כ מיד כשיבוא מישהו
ויטעון שהוא בעל האבדה ישמח הלה לתת לו בלי
שידרוש הסימנים, וע"י בא הציזיו שלא ליתנו אלא
ע"י סימן שלא יפסיד את הבעלים האמתיים.

על שמירת שבת נותנים שכר ב'ימו דהיינו בעולם

שיח מזהר"ן פנינים מספר "שיחות מלוא מלכה"

הגה"ק רבי יום טוב ליפמן העליר ז"ע -
בעמח"ס תוספות יו"ט - ו' אלול

מצבת קברו נמצאת בבית החיים בקראקא, בסמוך
לרבינו הרמ"א ועוד גאונים וצדיקים הטמונים בבית
החיים העתיק בקראקא. כשזכיתי להיות אצל ציונו
לפני כמה שנים, ראיתי שם דבר חידוש ופלא גדול,
שנכתב על המצבה ששמו הטהור היה - יום טוב
ליפמן גרשון שאול, וזהו חידוש כי התו"ט חותם
תמיד בשמות "יום טוב ליפמן" בלבד. היה תלמיד
מובהק להגה"ק מהר"ל מפראג ז"ע.

אביו נפטר תיכף אחרי נישואיו והוא בן י"ח שנים
בלבד, ובנו התו"ט נולד אחרי פטירתו, ונתגדל בבית
זקינו האלוף רבי משה העליר ז"ע [הגה"ק רבי יוסף
שאול נאטנזאהן ז"ע כותב במקו"א "ואשר יקרא
היום גאון יקרא מלפנים אלוף" - התואר "גאון"
הוא ע"ש ששים מסכתות שהבקי בהם מכונה גאון
כמספר הגימטריא של "גאון", וכיום כבר השתרש
בפי הבריות לכנות בתואר זה גם מי שאינו בקי
בששים מסכתות]. ספרו "תוספות יום טוב" הוא
חיבור גדול ונפלא פירוש על ששה סדרי משנה.
הרב חיד"א ז"ע כותב עליו בספרו "שם הגדולים"
שהתו"ט היה תלמיד של הגה"ק בעל "עוללות
אפרים" ז"ע [המפורסם יותר בחיבורו הנודע "כלי
יקר" על התורה], וה"עוללות אפרים" כתב הסכמה
נלהבת על ספרו, ובתוך הדברים הוא גוזר שבמשך
ארבעה שנים לא ידפיסו את הספר. כמו"כ כתב
הש"ה הק' ז"ע בהסכמתו על התו"ט שלא ידפיסו
את הספר ארבעה שנים.

בימים ההם עיקר הסיבה שלקחו הסכמות על
החיבורים, היה, משום שהמחבר היה מתיירא
שנא יבואו אחרים להשיג את גבולו וידפיסו את
הספר ויקחו את הרווחים לעצמם, לכן היו הרבנים
המסכימים גוזרים בגזירת נחש על שמירת גבולו
של המחבר, ולפני מאה שנה לערך היתה מחלוקת
גדולה אודות הדפסת ש"ס זיטאמיר שהיתה גזירה
שלא ידפיסוהו. ברבות הימים - בתקופת מרן זקני
בעל "חתם סופר" ז"ע - נתנו הרבנים הסכמות על
הספרים, כי באותם הימים פרצה מגיפת ההסכלה
ביתר שאת, ולדאבון כל לב היו ברשותם גם תלמידי
חכמים מובהקים ואנשי שם שחיברו ספרים בהלכה
ואגדה, אך שילבו בתוך ספרם דעות חיצוניות שיכלו
להכשיל בנקל אנשים תמימים שיעיינו בספר, לכן
היו הרבנים עוברים על הספר מרישא ועד גמירא
לבדוק שאין בו דעות חיצוניות של המסכלים,
והחת"ס הגדיל לעשות באמרו שאסור לעיין בספר
אם אין בו מכתב הסכמה מרב מוסמך להוראה. כיום
נותנים הרבנים הסכמות רק בשביל להודיע חיבתם
אל המחבר ולפרסם מעשיו הטובים בשער בת רבים.

התו"ט היה רב בפראג שנים רבות, והיה מוכרח
לעבור הרבה יסורים קשים ומרים במשך שנות

המשך בעמוד הבא

יפה נדרשת

ההבדל בין הקנבוס לבין הפשתן לגבי שעטנז

לא תלבש שעטנז עמר ופשתים יחדו (כב, יא). ראיתי בספר "בית הליל" (יו"ד סי' רצ"ח) בענין שעטנז. כתיב (תצא
כב, יא) "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו". ישנו סוג צמח הנקרא 'קנבוס' שהוא דומה לפשתן, ואין בו
שעטנז, אך בקל אפשר לבוא לידי טעות חמורה בזה חלילה. היו סוחרים יהודים שקנו סחורה ואמרו להם
שהוא קנבוס, ואין בזה חשש שעטנז, והיו צריכים לסמוך על החייטים היהודים שאמרו שיש להם סימנים
להבחין ולהבדיל בין שני סוגי החוטים. גם אני זכורני מימות ילדותי שהיינו הולכים לשאול את החייטים על
הסימנים להבדיל בין פשתן לקנבוס.

כותב ע"ז ה"בית הליל", "כשהייתי בויילא בשנת ת"י", אז היה רב העיר בעל "חלקת מחוקק" ז"ע, וכינס
את כל החייטים היהודים והגויים, והראו להם חוטים של פשתן וחוטים של קנבוס, "ולא היו יכולים להבין
איזהו של פשתן ואיזהו של קנבוס, ועשינו תיקון שלא לקנות שום בגד קנבוס עד שנעשה דוקא בפני
ישראלים בכשרות, ולא לקנות משום אדם, רק אם יש לו כתב הכשר מנאמן". היינו, כי לפני הטויה אפשר
עדיין להכיר קצת את ההבדל בין הקנבוס לבין הפשתן, ולכן צריך כתב הכשר מנאמן שראה את צמר
הקנבוס קודם הטויה, וידע להבחין ולהכיר את הסימנים להכשרה.

(מוצש"ק מברכין שבט שנת תשס"ה)

כשעושים סוכה על הגג של הבית אם חייבים לעשות מעקה כשאין משתמשים על הגג בכל ימות השנה

ע"ד השאלה כשעושים סוכה על הגג של הבית אם חייבים לעשות מעקה כשאין משתמשים על הגג בכל ימות השנה.

מתחילה יש לעיין בגג שאין משתמשין בו בכל ימות השנה אם חייב במעקה. וראיתי בשו"ע הרב ז"ל (הלכות שמירת גוף ונפש סעיף א) וז"ל, מצות עשה לעשות מעקה לגגו שנאמר ועשית מעקה לגגך, והוא שיהיה בית דירה, אבל בית הכנסת ובית המדרש ובית האוצר ובית הבקר והתבן פטורים, שאין רגילות כלל להשתמש על גגיהן, ולכן גגין שלנו פטורים עכ"ל. וצ"ע מקורו למש"כ הסמ"ע (סי' תכ"ז סק"ב) דהטעם שבית הבקר ובית האוצרות והעצים פטורים מן המעקה, כיון דאין דרך בני אדם להיות להן בית תשמיש על גג בתים אלו, משהיה אף אם יקרה לפעמים שיזדור שם אדם, מ"מ אין יוצאים ונכנסים כל כך שם להשתמש שיפול מעקה עכ"ל.

ובאמת שורש הדברים מבואר בשו"ת הרשב"א (ח"ב סי' מ"ג) שהעתיק לשון השואל וז"ל, בכל גלילות ארצינו אינם עושים מעקה לגגיהם לפי שהם מוכסים ברעפים שעושין על דמיון כלי חרס, ולפי שאין משתמשין בהם שאינן ראויין לשום תשמיש ועוד שישברו הרעפים בהליכתן עליהם, ולא יעלו להם אלא פעם אחת בשתי שנים או בשלש, ולא לתשמיש ולא לצורך אלא לתיקון הגג ולטוח קצתו, משום הכי נהגו העם בכל גלילות ארצינו שלא לעשות מעקה בגגיהם עכ"ל. ועיין שו"ע חו"מ (סי' קט"ט ק"ס).

ובס' שדה חמד (כללים מע' מ"ט אות קצ"ה) הביא מס' משכנות הרואים, שלמדו זכות על מקומות שאין עושין מעקה לגגיהם שאינם שפועין, לפי שאין דרכם להשתמש בגגים אלא פעם בזמן ארוך, וכיון דלא עבידי להשתמש בהו ליכא חיובא דקרא טעמא קאמר כי יפול הנופל ממנו וליכא, דמי למש"כ הרשב"א הנ"ל דגג המכוסה ברעפים פטור משום שאין משתמשים בו, אלא תרת תשמיש אזלינן, והיינו טעמא דגגי בתי כנסיות דפטורי כיון דליכא דירה אין משתמשין בגגיהן. והשד"ח כתב דיש לדחות את הראיה מהרשב"א, דשאני גג רעפים שאינו ראוי לתשמיש, אבל גג שראוי לשימוש אף שאין רגילין להשתמש בו אפשר דאינו פטור עיין שם. אולם הלא מבואר בסמ"ע ושו"ע הרב הנ"ל דבית האוצר פטור משום שאין רגילות להשתמש על גגו, ואף שגגן ראויין לשימוש, מ"מ כיון שאין משתמשין בו פטור.

ברם מצאתי בס' מהר"ם שיק ז"ל על מצוות (מצוה תקמ"ז) שכתב לחדש, דמצוות מעקה היא בכל אופן, ואפילו אם אינו רוצה לשמש על הגג אפ"ה מצוה הוא עליו שיעשה מעקה לגגו, ואפילו אם לא יעלה על גגו לעולם, והוכיח כן ממה שהקשה המנחת חנוך (מצוה תקמ"ז) דלפמש"כ הרמב"ם (פ"א מרוצה ה"ד) דמצוות עשה להסיר כל משכול שיש בו סכנת נפשות ולהשמר ממנו שנאמר השמר לך ושמור נפשך, א"כ כשלא עשה מעקה עבר גם על השמר לך, ואמאי כתב הרמב"ם דהמניח גגו בלא מעקה ביטל עשה של ועשית מעקה ועבר על ל"ת של ולא תשים דמים בביתך, הלא ביטל גם עשה דהשמר לך, ולהנ"ל ניחא דהשמר לך ליכא אלא כשהולך למקום סכנה אבל מצוות מעקה איכא אפילו אם לא יעלה לגגו לעולם עכ"ל. ולדעתו ז"ל צריך לומר, דהא דבית האוצר ודומיהם פטור ממצוה, היינו טעמא דכיון דלא היו בית דירה, ממילא אין גגיהן עומדין להשתמש עליהן, ולכן פטורין, אבל בגג של בית אף על גב שאינו רוצה להשתמש בגגו, מ"מ כיון דהבית הוא בית דירה והגג ראוי לתשמיש לכן חייב.

אולם באמת גוף דברי המהר"ם שיק צריך עיון להבין, דהרי הרמב"ם כתב שם, שכל המניח גגו בלא מעקה ביטל מצו"ע ועבר על ל"ת שנאמר ולא תשים דמים בביתך, ולדעת המהר"ם שיק מיירי אף כשאינו רוצה להשתמש בגגו כלל, וזה צ"ע דאין יתכן לעבור בלאו דלא תשים דמים בביתך כיון שאין שום חשש לבוא לידי דמים, שהרי לעולם לא יעלה שם. ואם משום שיכול לבוא לידי סכנה אם יעלה, א"כ גם כשיש לו אילן גבוה יצטרך לעשות מעקה פן יעלה עליו ויפול. ועל כרחק דליכא חיובא מעקה אלא במקום שרגיל להשתמש בו ועי"ז עלול ליפול, אבל כשאינו משתמש שם לעולם ליכא לא תשים דמים ולא חיוב מעקה, שהרי לעולם לא יפול הנופל ממנו, ובקרא כי יפול הנופל כתיב....

ולדינא, הנה בגג שהוא משופע ודאי דפטור ממצוה וכמפורש בשו"ת הרשב"א (ח"ב סי' מ"ג) ובמאירי מו"ק (יא א) שהבאנו לעיל, וכן בס' פאת השולחן (סי' ב' ס"ב), וערוך השולחן (ח"ו סי' תכ"ז ס"ה) שכתב כן מדעת עצמו. ובגג שהוא חלק אבל אין רגילין להשתמש בו, פשוט דברי שו"ע הרב ז"ל מורה שכיון שאין רגילות כלל להשתמש בו פטור, וכן דעת החזון איש ז"ל בהדיא, וכן הביא בס' שדה חמד מס' משכנות הרועים. וכן מוכח מדברי המאירי ז"ל מו"ק (יא א) וכמו שכתבנו לעיל. ואף לדברי המהר"ם שיק ז"ל שהבאנו לעיל דחייב במעקה, י"ל דבגגין שלנו שהן מוכסים בזפת כדי שלא יחדרו הגשמים, ממילא אין הן עומדין לתשמיש כיון שמקפידין שלא להשתמש בהן כדי שלא ינקב מכסה הזפת, ומכש"כ בימות החמה שהזפת מתחמם ואינו ראוי לדרוך עליו, וכמו שהעירות בסברא זו ונכון הוא, והו"ל כגג משופע, ובמיוחד בארץ ישראל שרבים מהבתים יש להם בעלים משותפים לכמה דיירים, וכל בעל דירה מקפיד שלא ישתמשו דרך קבע בגג כדי שלא לקלקל את הזפת. וגם העלייה להגות עשויה בדרך שאינו נוה לתשמיש והו"ל כגג שאינו ראוי לתשמיש. ויש לצרף גם שיטת היראים החדש (סימן רל"ד) דבית של שותפין פטור ממצוה, ואף שכתב שיש ספק בידו כי יש להשיב על ראיותיו מ"מ כתב כן לפי שראה בני אדם שנמנעו ממצות מעקה ותלה להקל בשותפות עיין שם. אולם בשו"ע חו"מ (סי' תכ"ז ס"ג) מבואר דבית השותפים חייב במעקה....

וכשעושה סוכה על הגג, לכאורה כיון שעתידי להשתמש על הגג לכל הפחות ז' ימים והו"ל כקביעות וכהא דמבואר בסוכה (ד א) תבן וביטלו הוי מיעוט, ופירשי' שביטלו לשבעה ימים, ועי"ז ברא"ש. אלא דשבעה ימים הו"ל כעין קביעות. וכע"ז בשו"ע או"ח (סי' ש"ז ס"א) דעד שבעה ימים לא מקרי קשר של קיימא. ועיין תשו' חלקת יואב (ו"ד סי' ל'). ולפ"ז יתייבב לעשות מעקה. אולם מדברי השטמ"ק ב"ק (נא א) הנ"ל משמע דמשום הליכה על הגג גרידא ליכא חיוב מעקה, דהא כתב דאין רגילות להשתמש אלא בדרך ישיבה ולכן בעינן גג עשרה זוקא, ואף על גב דאיכא עמידה והליכה למקום הישיבה י"כ, ועל כרחק דאי משום הליכה ועמידה ליכא חיוב מעקה. וא"כ כשמשתמש בגג רק להליכה לסוכתו פטור ממצוה. אלא שאם מקום ההליכה הוא סמוך לשפת הגג נראה דחייב במעקה דלא גרע מבורות שיחין ומערות, או מרפסת העשויה לעלות על גבה דכתב המאירי במו"ק (יא א) דחייב, ולא גרע משאר מקום סכנה. ואף כשהוא מרוחק משפת הגג מ"מ יש לעשות מחיצה כל שהיא מפתח הגג ועד הסוכה, להיכרא שלא יתקרב אל השפה. ואף דשלוחי מצוה אינו ניוזקין מ"מ היכא דשכיח הזיקא שאני וכבפסחים (א ב). וההרחקה מן הסכנה הכל לפי העינין.

(שו"ת להורות נתן - חלק ב סימן קר-קיא-ק"ב, יעו"ש באריכות נפלאה)

המשך "שיח מוהר"ן"

ימי חייו. וגופא דעובדא הכי הוי, פעם אחת באו לפניו להתדיין שני עשירים נכבדים, והתו"ט פסק כדת וכדין לטובת האחד ואת השני תייב לשלם, והשני לא חיה מרוצה מהפסק, ורגז מאד על התו"ט שפסק לטובת הראשון. והנה התו"ט הזיכר ספר "מעדני מלך" פירוש על הרא"ש, והלך העשיר והלשין שהתו"ט מורד במלכות, וקורא לעצמו מלך ומחבר ספרים בשמות מלך. ואכן הצליח לאכול קורצא בחצר המלכות, ואסור את התו"ט בבית האסורים בוועין, ואחרי משפט קצר דנהו השופטים למיתה ר"ל. והנה בנו של התו"ט למד באותה תקופה בפרנקפורט, ובסיום זמן הלימודים חזר הביתה לפראג, והלכו כמה בחורים רגלית ללא נעליים לרגליהם, כדי שלא יקרעו מחמת טרחת הדרך, וכותב בנו שאף זימרו ניוגונים בלכתם בדרך הארוכה מפד"מ לפראג, ובדרך כשהגיעו סמוך ונראה לוועין, בא לקראתם שר גדול ממדינת צרפת שנסע בעגלה, והשר היה לבוש בגדים אדומים, ועבר שם שור גדול וחזק, ויודע שהשוריים כשרואים דברים אדומים מתחילים הם להשתולל, והשור רצה להרוג את השר ההוא בכעסו הרב, והבחור בנו של התו"ט שהיה גבור, הצליח להציל את השר מידי השור. כראות השר שהבחור הצילו מידי השר המסוכן, שאל אותו מה שאלתו ותעש כבקשתו, ואמר להבחור שאינו צריך כלום ועשה זאת לשם הצלה גרידא, אך השר אמר לו שאם יארע פעם שיזדקק לטובתו יפנה אליו. בינתיים נכנס הבחור עם חבריו לוועין [בדרך לפראג], ושם שמעו שהתו"ט נאסר בבית האסורים ונידון למיתה, ובנו של התו"ט נזכר מהשר מצרפת שהבטיח לו טובה תחת טובה, ועשה הרבה מאמצים עד שהצליח להגיע אל השר, וביקש ממנו להיות שאביו נאסר כאן בוועין, יראה להשתדל בעבורו אצל הקיסר, ואכן השר הצליח לפעול אצל הקיסר לפטור ממיתה, אך הקיסר ביקש קנס עצום בסך י"ב אלף מטבעות זהב, וגם אסור להתו"ט להתגורר בשום מקום אשר שייך להקיסר בכל מדינות מלכותו. ואספו כספים מרובים מידי

יהודים רחמנים, ושיחררוהו למדינת פולין, שם התגורר התו"ט בשארית שנות חייו.

ולכאורה יש לתמוה טובא בגופא דעובדא, איך יתכן לומר שכיון שהתו"ט קרא לספרו בשם "מעדני מלך", הוא נקרא מורד במלכות, אטו בשופטני עסקינן. ברם באמת התו"ט הוא היה המלך האמיתי, כאמרם (גיטין סב). מאן מלכי רבנן, והקיסר מוועין אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, והבין בסתר לבו שהמלך האמיתי הוא התו"ט, ולכן כשהתו"ט קרא לספרו בשמות המלכים, היה זה כעין מלכות אמיתית, ולכן קינא בו הקיסר וחמתו בערה בו, אחרי שהבין שהמלכות האמיתית נמצאת אצל התו"ט. והראיה ברורה היא, שכיום כעבור כמה מאות שנים מאותו המעשה, התו"ט שמו נערץ בסוד קדושים רבה, ודברי תורתו מיתבדרין בבתי מדרשות ובתי כנסיות בכל תפוצות ישראל, ואילו אותו קיסר רשע ועריץ, שמו נימח ונשכח מעל פני האדמה, ולא זוכרים אותו ולא יודעים אפילו את שמו, ומח שמו מלהזכירו. והתו"ט שלמד תורה לשמה זכה שכל העולם כדאי הוא לו, וצדקתו עומדת לעד. והנה ראינו במעשה זה גודל ההשגחה הפרטית מן השמים, שבנו הבחור פגש באמצע הדרך את השר החשוב מצרפת, והצליח להצילו מקרני השור הנוגח, ובאמצעות הדברים האלו זכה להציל את אביו ממיתה. והתו"ט בבואו לפולין שיימש ברבנות בכמה מקומות, עד שהגיע לקראקא למלאות מקום הגה"ק רבי יואל סירקיש זי"ע בעמח"ס הב"ח. וראיתי בס' מגילת איבה שכתב התו"ט, ובו הוא מצוה לבניו וצאצאיו אחריו שיעשו יום משתה ושמחה ביום הצלתו מגיא ההריגה, וכמדומני שעד היום ישנם משפחות הנמנות על צאצאי התו"ט, שעושים סעודה ושמחים ביום שיחרורו לחיים ולשלום.

(מוצש"ק מברכין אלול שנת תשנ"א: מוצש"ב"ק מברכין אלול שנת תשס"ח)